

B o g a n m e l d e l s e r

Anmeldere i dette nr.: Universitetsadjunkt, cand. oecon. *Erik Harsaae*, amanuensis, cand. oecon. *Erik Johnsen*, viceinspektør, civiløkonom *Fl. Klöcker-Larsen*, docent, cand. oecon. *Helge Munksgaard* og fuldmægtig, civiløkonom *J. Søltøft*.

New Forces in American Business. An Analysis of the Economic Outlook for the 60s. By Dexter Merriam Keezer m. fl. McGraw-Hill Book Company Inc. 1959.

Forfatterne, der er nuværende eller tidligere medlemmer af „McGraw-Hill Department of Economics“, har påtaget sig opgaven at besvare følgende spørgsmål:

1. Vil den amerikanske økonomi være i stand til at vedligeholde den vækst og stabilitet, man har oplevet i tiden siden anden verdenskrig? og

2. Er der tale om den samme økonomi, som man kendte i 30'erne, blot af større omfang, eller har økonomien skiftet karakter på en sådan måde, at den indebærer andre og bedre fremtidsudsigter?

Forfatterens svar findes allerede i indledningen:

1. Den amerikanske økonomi må siges at have undergået sådanne forandringer siden 30'ernes „katastrofe“, at der, hvis der ikke sker voldsomme omvæltninger som f. eks. en atomkrig, er basis for en forventning om, at de næste ti år vil være præget af jævn vækst og ekspansion som hovedregel.

2. Selv om økonomien overvejende er af den markedsdirigerede type, ligesom det var tilfældet i 30'erne, er de institutionelle forandringer så store, at det er berettiget at tale om et nyt økonomisk system med nye og stærkere drivkræfter end tidligere.

En så optimistisk prognose må motive-res, og det sker da også på de følgende 272 sider.

Først gennemgås, hvad der menes med den vækst og stabilitet, der har været i den amerikanske økonomi. Det vises, at det i perioden 1946–59 har været en udvikling med mindre udsving omkring en trend med en real årlig stigning i bruttonationalproduktet på 3,4 %.

Derefter behandles en række af de efter forfatterens mening væsentligste farer for, at en sådan udvikling kan afløses af en nedgang, bl. a. følgende:

1. Et fald i investeringsaktiviteten. – Dette bliver betragtet som den væsentligste fare og er tildels forbundet med

2. Et fald i konsumtilbøjeligheden.

3. Faren for at det offentlige ved en fejlagtig politik får ekspansionen til at udvikle sig til egentlig inflation, eller – hvis udviklingen går den anden vej, faren for at det offentlige mangler tilstrækkelig kraftige midler til at standse en kontraktion.

4. Faren for at en afspænding mellem øst og vest skal medføre nedrustning i en sådan grad, at den offentlige aktivitet bliver for lille til at opretholde den ekspansion, man hidtil har haft.

Den sidste „fare“ afvises kort, idet det forudsættes, at rustningskapløbet vil fortsætte de kommende 10 år.

Forfatterne behandler herefter de 3 første punkter hver for sig, idet de forsøger at vise, at der ikke i noget tilfælde skulle ligge nogen akut fare.

Først ses på punkt 1. Investeringen.

Her nævnes det, at følgende 3 punkter synes at tale for et fortsat højt investeringsniveau:

B o g a n m e l d e l s e r

Anmeldere i dette nr.: Universitetsadjunkt, cand. oecon. *Erik Harsaae*, amanuensis, cand. oecon. *Erik Johnsen*, viceinspektør, civiløkonom *Fl. Klöcker-Larsen*, docent, cand. oecon. *Helge Munksgaard* og fuldmægtig, civiløkonom *J. Søltøft*.

New Forces in American Business. An Analysis of the Economic Outlook for the 60s. By Dexter Merriam Keezer m. fl. McGraw-Hill Book Company Inc. 1959.

Forfatterne, der er nuværende eller tidligere medlemmer af „McGraw-Hill Department of Economics“, har påtaget sig opgaven at besvare følgende spørgsmål:

1. Vil den amerikanske økonomi være i stand til at vedligeholde den vækst og stabilitet, man har oplevet i tiden siden anden verdenskrig? og

2. Er der tale om den samme økonomi, som man kendte i 30'erne, blot af større omfang, eller har økonomien skiftet karakter på en sådan måde, at den indebærer andre og bedre fremtidsudsigter?

Forfatterens svar findes allerede i indledningen:

1. Den amerikanske økonomi må siges at have undergået sådanne forandringer siden 30'ernes „katastrofe“, at der, hvis der ikke sker voldsomme omvæltninger som f. eks. en atomkrig, er basis for en forventning om, at de næste ti år vil være præget af jævn vækst og ekspansion som hovedregel.

2. Selv om økonomien overvejende er af den markedsdirigerede type, ligesom det var tilfældet i 30'erne, er de institutionelle forandringer så store, at det er berettiget at tale om et nyt økonomisk system med nye og stærkere drivkræfter end tidligere.

En så optimistisk prognose må motive-res, og det sker da også på de følgende 272 sider.

Først gennemgås, hvad der menes med den vækst og stabilitet, der har været i den amerikanske økonomi. Det vises, at det i perioden 1946–59 har været en udvikling med mindre udsving omkring en trend med en real årlig stigning i bruttonationalproduktet på 3,4 %.

Derefter behandles en række af de efter forfatterens mening væsentligste farer for, at en sådan udvikling kan afløses af en nedgang, bl. a. følgende:

1. Et fald i investeringsaktiviteten. – Dette bliver betragtet som den væsentligste fare og er tildels forbundet med

2. Et fald i konsumtilbøjeligheden.

3. Faren for at det offentlige ved en fejlagtig politik får ekspansionen til at udvikle sig til egentlig inflation, eller – hvis udviklingen går den anden vej, faren for at det offentlige mangler tilstrækkelig kraftige midler til at standse en kontraktion.

4. Faren for at en afspænding mellem øst og vest skal medføre nedrustning i en sådan grad, at den offentlige aktivitet bliver for lille til at opretholde den ekspansion, man hidtil har haft.

Den sidste „fare“ afvises kort, idet det forudsættes, at rustningskapløbet vil fortsætte de kommende 10 år.

Forfatterne behandler herefter de 3 første punkter hver for sig, idet de forsøger at vise, at der ikke i noget tilfælde skulle ligge nogen akut fare.

Først ses på punkt 1. Investeringen.

Her nævnes det, at følgende 3 punkter synes at tale for et fortsat højt investeringsniveau:

A. Mangel på arbejdskraft.

B. Forældet produktionsapp. er ikke ualmindeligt.

C. Der er et stigende behov for investering, dels for at kunne strække de stadig mere knappe råstoffer, dels for at kunne gennemføre foranstaltninger til afhjælpning af den med den industrielle revolution følgende sundhedsfare (forurening af luft, vandløb m. v.).

De enkelte punkter forklares med bl. a. følgende:

Ad A. – Den ugentlige arbejdstid ventes at være 2 timer lavere i 1968, end det var tilfældet i 1958. Der kan ventes en befolkningstilvækst på 32 mill. indb. – en stigning på 18 %, medens arbejdsstyrken kun ventes at ville stige med 13 %. Skal der ske en tilsvarende stigning i levelfoden i de næste 10 år, vil det kræve en stigning i produktionen på 36 %. Hertil kommer, at der i U. S. A. som her er tendens til forøgelse af uddannelsestiden og en dermed følgende højere gennemsnitsalder for de unge, der går ind i produktionen.

Ad B. – Det fremhæves, at i 1958 var en trediedel af industriens produktionsapparat fra før 1950, altså mere end 8 år gammelt. I denne forbindelse nævnes en undersøgelse fra met.-industrien, der viser, at produktiviteten for maskiner fra 1958 lå 54 % over 1950-modellerne.

Ad C. – Det påpeges, at der i de foregående 5 år er anvendt 2 milliarder dollars til at imødegå manglen på råstoffer, og at man i 1958 ofrede 750 mill. dollars til at undgå forgiftninger af luft og vand. Endelig fremhæves, at der til sikkerhedsforanstaltninger m. v. for beskæftigede arbejdere indenfor industrien skønnes at ville medgå 2 milliarder dollars årligt.

Endelig siges, at researcharbejde i 1959 beslaglagde omkring 9 milliarder dollars.

Heller ikke fare nr. 2, faldet i konsumtilbøjeligheden, anser forfatterne for væsentlig, de nævner bl. a., at der i de senere år har fundet en udjævning i indkomsten sted, og da indkomsten samtidig

er stigende, bliver den købedygtige middelstand stadig mere talrig. Denne middelstand vil have en behovskonstitution, der afviger fra den, man kendte før 2. verdenskrig, idet dens efterspørgsel efter „gadgets“ er forholdsvis langt større end tidligere.

Hertil kommer, siges det, at de store fødselsårgange i fyrerne nu er blevet teen-agers, en aldersklasse med relativt stor forbrugskvot. Deres købedygtighed er meget stor efter europæisk målestok, idet de amerikanske teen-agers i 1958 gennemsnitlig skal have brugt 560 dollars af deres „egne“ penge, heraf var to trediedele ydelser fra forældrene og resten tjent indkomst.

Amerikanske undersøgelser skal have vist, at et barn i denne aldersklasse koster forældrene 500 dollars mere årligt end et yngre barn. I løbet af 60'ern: vil deres antal være vokset 42 % sammenlignet med den samlede befolknings 19 %.

Herefter behandles et spørgsmål, der uvilkårligt trænger sig på hos en europæer. Er markedet ikke nær ved at være mættet?

Nej, siges det, grænsenyttelæren gælder ikke her! En undersøgelse foretaget af University of Michigan viser, at det er de familier med højest nuværende levestandard (m. h. t. varige goder), der spekulerer mest på fremtidige indkøb.

Hvis en familie venter at tjene mere i fremtiden, vil konsumkvoten være stigende med stigende indkomst, og de amerikanske familier har denne tro!

Hertil kommer, at producenterne er rustet til at påvirke salget. Omfattende markedsundersøgelser, motivanalyser m. v. har i de sidste år forøget sælgernes viden, de har endvidere fundet en stærk udvikling sted i anvendelsen af „advertising“.

I kapitlet „The Government's Expanding Role“ behandle den tredje af farerne for, at den stabile udvikling skal afløses af en nedgang.

Forfatterne kommer til den konklusion.

at det offentlige i dag betyder en stabiliserende faktor bl. a. fordi dets udgifter, der er af en i forhold til bruttonationalproduktet væsentlig størrelsesorden, for en stor del er faste eller langsomt voksende. Dertil kommer, at indkomstskatterne automatisk nedsættes ved faldende indtægt. Der skal endvidere eksistere vilje hos det offentlige til nedsættelse af skatterne og forøgelse af udbetalingerne med det formål at forøge den disponible indkomst i perioder med faldende tendenser for den økonomiske aktivitet.

I det afsluttende kapitel: U. S. Business and the World Overseas kommer forfatterne ind på problemet om, hvor vidt en kontraktion i U. S. A. kan være forårsaget af fald i eksporten i forbindelse med en forøgelse af importen, fordi prisniveauet i U. S. A. er højere end hos handelspartnere og konkurrenter.

Bogens svar er et nej. Det motiveres dels med, at den import, man ikke kan konkurrere med, dels omfatter specialiserede produkter, der ikke spiller nogen rolle i den samlede omsætning, dels industriprodukter, hvis transport er så kostbar, at de kun er konkurrencedygtige, hvor der er mulighed for søtransport. Hertil kommer, siges det, at det marked, der kan mistes i Europa, vil komme igen i udviklingslandene, hvor U. S. A. har et fortrin for Europa og Japan i kraft af sin større overskuds-kapacitet.

New Forces in American Business er morsom at læse. Den rummer en række oplysninger, det er morsomt at have kendskab til, og den adskiller sig fra andre værker, anmelderen har kendskab til, ved ikke at indeholde ceteris paribus forudsætninger. Om det sidste siger forfatterne, at det dels skyldes det forhold, at de mener, at de svar, de har fundet på de stillede spørgsmål er korrekte, og dels at de er „business rather than academic economists“.

Efter anmelderens opfattelse ville prognosen være af større værdi, hvis der

havde været lagt blot lidt større vægt på tendenser, der kan få udviklingen til at gå en anden vej end den skitserede. Det er forbavsende, at der i gennemgangen af investeringen ikke er lagt større vægt på de psykologiske faktorer, der er medbestemmende for investeringsaktiviteten.

Prognosen for konsumet i 60'erne virker ikke helt overbevisende. Der tænkes her specielt på den påstand, at en stigende levestandard har stigende konsumskvote til følge.

1) Det skal dog indrømmes, at to omstændigheder kan bevirke, at konsumkvoten holder sig konstant eller vokser, nemlig:

1) Det, der købes for den stigende indkomst, består for en stor del af „gadgets“ af langvarig karakter, og må anses for velegnede til at demonstrere „velstand“.

2) Det stadig stigende prisniveau.

At den stigende anvendelse af „Advertising“ skulle kunne hæve forbrugskvoten yderligere er en påstand, der hverken kan bevises eller modbevises.

Hvad angår udenrigshandelen – specielt handelen med udviklingslandene – synes den seneste udvikling ikke helt at stemme med prognosen. Det er et spørgsmål, om den forværring, der er sket i den amerikanske betalingsbalance og de dermed følgende forholdsregler af forskellig art, vil kunne blive årsag til, at U. S. A. må nedskære hjælpen til udlandet med det resultat, at en kontraktion kommer igang ad denne vej.

Når forfatterne hævder, at de ved prognosens udarbejdelse naturligvis har haft diskussioner om de enkelte kapitler, men at det skrevne i almindelighed har opnået en så almindelig enighed, at man har undgået sådanne udtalelser som: „I absolutely refuse to be associated with anything as silly as that“ og tilføjer: „Among economists this might be construed by some as virtually complete and angelic unanimity“ kan man kun være enig heri.

Helge Munksgaard.